

‘Afscheid van de VAR is vervelend voor zzp’ers en de BV Nederland’

De Verklaring Arbeidsrelatie (VAR), waarmee de zelfstandige zonder personeel zijn opdrachtgevers kon vrijwaren van eventuele naheffingen van de belastingdienst en de Sociale Verzekeringsbank, is niet meer. In plaats daarvan zijn er nu modelovereenkomsten waarin zzp’ers en opdrachtgevers tevoren door de belastingdienst goedgekeurde afspraken kunnen maken die aantonen dat geen sprake is van loondienst. De bedenker, staatssecretaris Eric Wiebes, ziet alleen maar voordelen voor de zzp’er. Econoom Mathijs Bouman ziet slechts nadelen, voor de zelfstandigen, opdrachtgevers en de economie, die door de nieuwe regels minder flexibel en dus minder veerkrachtig wordt.

dr. Mathijs Bouman

Tekst: Jacques Geluk

“Staatssecretaris Wiebes zag het als een nadeel voor zzp'ers dat zij een aanslag konden verwachten, wanneer achteraf zou blijken dat ze in feite toch in loondienst – en dus geen ondernemer – waren. Bovendien konden ze dan hun recht op ondernemersaftrek verliezen. Daarom heeft hij de VAR vervangen door een nieuw systeem van modelovereenkomsten, waarbij de zzp'er probeert samen met zijn opdrachtgever tevoren door de belastingdienst goedgekeurde afspraken te maken, waarin duidelijk staat dat hij wel degelijk ondernemer en geen werknemer is. De belastingdienst kan na afloop kijken of iedereen zich daaraan goed heeft gehouden en, indien dat niet zo is, alsnog beide partijen – dus ook de opdrachtgever – belasten met vooral sociale werknemerspremies. In de oude situatie was de zzp'er in de gelukkige omstandigheid zijn opdrachtgever te kunnen beloven dat er geen claims zouden komen. Dat vermogen is hij nu kwijt. Dat leidt ertoe dat bedrijven zich gaan indekken, omdat ze niet graag het risico van een claim achteraf willen lopen, hoe klein dat ook is. Hoe dat in de praktijk uitpakt weten we niet, maar het lijkt erop dat veel opdrachtgevers ervoor kiezen geen opdrachten meer te geven aan zzp'ers”, zegt zzp'er Mathijs Bouman. Tijdens zijn verhelderende lezingen en bijdragen aan onder andere het vernieuwende nieuwsprogramma 'Z Today' op de ambitieuze nieuwszender RTL Z heeft hij het al eerder gezegd en nu herhaalt hij het: “Dat is niet alleen voor de zzp'er, maar ook voor de BV Nederland heel vervelend.”

BRIEF

Wiebes schrijft in zijn brief aan zzp'ers onder andere dat het 'in veel gevallen duidelijk is dat een zzp'er niet in loondienst werkt. Denk aan een schilder die steeds voor verschillende particulieren werkt. U hoeft in deze gevallen geen modelovereenkomst

te gebruiken. Bij twijfel kunt u met uw opdrachtgever gebruikmaken van een modelovereenkomst, maar dit is niet verplicht'. In alle andere gevallen raadt hij zzp'ers aan op de internetsite van de belastingdienst 'de modelovereenkomst te zoeken die past bij de manier waarop hij en zijn opdrachtgever willen werken'. In de bijlage schrijft Wiebes: 'De positie van zzp'ers wordt versterkt, omdat ook zij nu

'Ik voorspel dat veel opdrachtgevers zelfs preventief proberen van zzp'ers af te komen'

zekerheid vooraf hebben. Daarnaast kan de zzp'er, als achteraf blijkt dat toch sprake was van loondienst nu wél aanspraak maken op uitkeringen...'. En, wat veel zzp'ers dus niet als voordeel, maar als het inleveren van hun wisselgeld zien: 'Beide partijen zijn nu verantwoordelijk voor de eigen belastingen en premieverplichtingen'. Het meeste lijkt te mooi om waar te zijn en dat is het volgens Bouman ook.

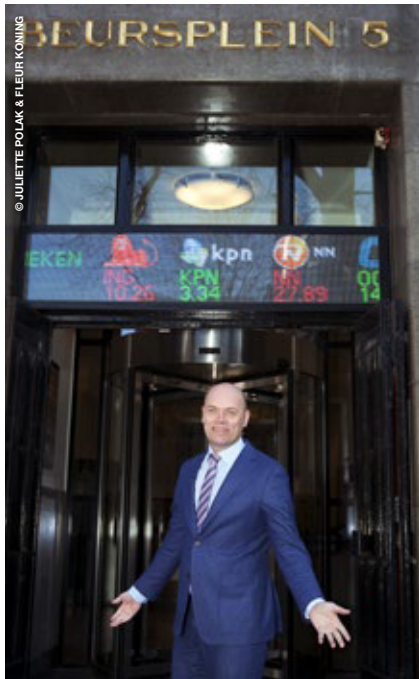
“De brief is verhullend en zeer teleurstellend. Gedaan wordt alsof de rechtspositie van de zzp'er is versterkt. De bijlage, met vragen en antwoorden, beslaat ruim een half A4-tje. Totaal lachwekkend. Op een willekeurige zzp-website vind je soms tientallen pagina's met problemen die mensen opwerpen. In werkelijkheid is de onderhandelingspositie van de zzp'er erg verslechterd en krijgt hij geen opdrachten meer omdat opdrachtgevers, met name middelgrote en grote bedrijven, op advies van hun juristen, zelfs geen klein risico willen lopen dat ze een aanslag

krijgen omdat ze een schijn-zzp'er hebben aangenomen. Dat de VVD dit doet is opmerkelijk. Ik heb er met Wiebes, een leuke, vriendelijke en analytische man, over gesproken en hij denkt echt dat het een probleem was voor zzp'ers dat ze achteraf konden worden aangeslagen en de opdrachtgever, die minstens zoveel schuld had, niet. Analytisch klopt dat, maar hij vergeet dat er de afgelopen jaren zoveel schijnzelfstandigen zijn bijgekomen doordat de belastingdienst geen mensen om te controleren of al die zzp-contracten wel klopten. Dat had niets te maken met de VAR. Wat hij nu doet is in plaats van beter controleren dreigen met een zware straf om schijnzelfstandigen en opdrachtgevers die deze mensen aannemen af te schrikken. Ten koste van alle andere zzp'ers.”

ONZEKERHEID

Het allerbelangrijkste is de extra onzekerheid die nu is ontstaan bij alle betrokkenen. Er is een nieuw soort flexcontract bedacht, dat naast een algemeen model per beroepsgroep verschillend is en daarbinnen ook nog varianten kent. Volgens Bouman weet niemand hoe en of het geldig is en waaraan hij of zij zich moet houden. Houvast uit de VAR-tijd is verdwenen. Nergens staat dat het aantal opdrachtgevers dat iemand heeft een bepalende factor is om als zelfstandige te worden gezien, terwijl dat dat altijd een voornaam criterium is geweest. Bijkomende onzekerheid komt voort uit het feit dat de belastingdienst van de vele modelcontracten die ter goedkeuring zijn voorgelegd, nog slechts een klein percentage heeft goedgekeurd. “Ik voorspel dat veel opdrachtgevers in 2016 en 2017, wanneer de overgangperiode afloopt, zelfs preventief proberen van zzp'ers af te komen. Of door payroll-constructies en flexcontracten aan te bieden aan deze mensen, die liever zelfstandig zijn. Fundamenteel hierbij is de in het economisch verkeer

onuitgesproken vraag, die bij het afsluiten van contracten altijd vaag wordt gehouden: 'Wie is de baas?'. In de nieuwe constructie is dat het definiërende, maar eigenlijk niet te definiëren element dat ze gaan gebruiken als beslissingsfactor of iemand zelfstandige is of werknemer.

In de jaren negentig zaten ze ook met die vraag en dat is toen afgedekt met de VAR, een soort 'Verlaat de gevangenis zonder betalen'-kaart: 'Als je die kunt tonen doen we niet moeilijk over de gezagsrelatie, die valt toch niet te definiëren'. Wiebes heeft besloten dat het wel kan en gooit de VAR weg, waarmee een fundamenteel probleem uit de jaren negentig, dat net was opgelost, weer helemaal terug is." Bouman vindt ook dat schijnzelfstandigen snel een eerlijk contract moet krijgen, zoals de postbodes van PostNL, maar "dat zijn heel andere mensen dan freelancers in de journalistiek, interim managers of mas-seurs, die precies weten wat hun vaardigheden zijn en die proberen te vermarkten. Dat onderscheid is heel belangrijk, maar wordt nu niet gemaakt." Bouman wijst erop dat Wiebes continu is gewaarschuwd door de Raad van State en Kamerleden dat hij dingen wil definiëren die niet definieerbaar zijn. De wet is uiteindelijk aangenomen, omdat een eerder voorstel van Wiebes 'nog dramatischer was'. "Daarbij moest je bij elke opdracht opnieuw

onderhandelen met de opdrachtgever en samen een internetformulier moest invullen om erachter te komen of je wel of geen zzp'er was." Is er nog wat te doen tegen het uitschakelen van de zzp'er. Bouman: "Onlangs heeft Pieter Omtzigt (CDA) Kamervragen gesteld, waarin hij uiteindelijk tot de kern kwam: hoe gaat de belastingdienst om met die modelcontracten? Met andere woorden: hoe definieert de belastingdienst werknemerschap en ondernemerschap? Die fundamentele vraag uit de jaren negentig is dus opnieuw in de Tweede Kamer gegooid en zolang we die niet beantwoorden is geen echte oplossing mogelijk.

FLEXIBILITEIT UIT DE ECONOMIE

Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek telt Nederland zo'n miljoen zzp'ers op zeven miljoen werkenden. "In goede en slechte tijden fungeren ze als een heel belangrijke buffer. Aannemend dat de CBS-cijfers kloppen, verwacht ik dat de economie door de nieuwe regeling verstart, omdat die de rubberen laag – zoals ik de buffer zie – van de arbeidsmarkt afpelt. Juist in een tijd waarin bedrijven toch al angstig zijn over ontwikkelingen rond de Chinese economie, technologie, robotisering, een mogelijke 'Brexit', een nieuwe eurocrisis, een Amerikaanse recessie en de gevolgen voor Europa en de immigratiecrisis en de extra kosten daarvan. Bedrijven willen graag flexibiliteit, maar door de zzp'ers in deze positie te brengen zijn economische schokken minder gemakkelijk op te vangen en kunnen ondernemers minder gemakkelijk inspelen op snelle veranderingen in de buitenwereld. De economie zal wel blijven groeien, zeker als we alle conjunctuurgolven achter elkaar leggen, maar minder profiteren van goede tijden en meer last

'Het komt goed als iedereen zich realiseert dat het niet zo interessant is of iemand zzp'er is of werknemer'

hebben van slechte tijden. Voor de individuele zzp'er kan deze nieuwe ontwikkeling uitlopen op een klein drama, omdat hij niet weet of hij volgend jaar nog wel een opdrachtgever heeft en in het slechtste geval theoretisch met een koopkrachtdaling tot wel 100 procent te maken kan krijgen."

Bouman, tot besluit: "In onzekere economische omstandigheden, zoals we de afgelopen jaren hebben gehad, is dus juist veel flexibiliteit nodig. Een groep mensen wil dat in vrijwilligheid en met plezier aanbieden en dan komt er uit Den Haag een oekaze die dat onmogelijk dreigt te maken. Dat is eigenlijk onverdraaglijk. Het komt goed als iedereen zich realiseert dat het niet zo interessant is of iemand zzp'er is of werknemer. Dat verschil is toch al diffuus. Het gaat er alleen maar om dat men wil weten wie onder de werknemersverzekeringen moet vallen, maar dan moeten we terug naar de vraag waarom we die verzekeringen hebben. Pas als we de sociale zekerheid inrichten op een manier die mensen aan de onderkant van de samenleving beschermt en mensen aan de bovenkant hun eigen gang laat gaan – zzp'er of werknemer maakt niet uit – is het probleem opgelost." 🎓

Dr. Mathijs Bouman is econoom, journalist, commentator RTL Z en geeft lezingen. Na zijn promotie in 1998 was hij onderzoeker en docent aan de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit en de Universiteit Leiden. Vervolgens was hij adjunct-hoofdredacteur van FEM Business. Tussen 2003 en 2005 werkte hij voor De Nederlandsche Bank. Boeken van Bouman zijn onder andere: 'Hollandse Overmoed, waarom de beste economie van de wereld ontspoorde' (2006) en 'De elektrische spijkerbroek en andere avonturen in de economie' (2010). In 2013 won hij de 'Gouden Stier' voor beste financiële commentator. mathijsbouman@speakersacademy.nl

